Cofnodion Cyfarfod y Grŵp Trawsbleidiol ar Dlodi Tanwydd ac Effeithlonrwydd Ynni

Noddir gan Mark Isherwood AS

Dyddiad:

6 Gorffennaf 2023: 14:30-16:00

Lleoliad:

Zoom

Yn bresennol

Deiliaid Swyddi'r Grŵp Trawsbleidiol

Mark Isherwood AS (Cadeirydd)

Ben Saltmarsh (Ysgrifenyddiaeth)

Rhanddeiliaid

Amanda Ellis (Heledd Fychan AS), Becky Ricketts (Gofal a Thrwsio Cymru), Ben Coates (Asthma and Lung UK), Ceri Cryer (Age Cymru), Crispin Jones (Rheoli Gwerin), David Kirby (CIOB), Gareth Phillips (Llywodraeth Cymru), Cara Holmes (Cyngor ar Bopeth), Haf Elgar (Cyfeillion y Ddaear Cymru), Rachel Cupit (Cymru Gynnes), Sam Ward (Climate Cymru), Jonathan Cosson (Cymru Gynnes), Lee Phillips (Gwasanaeth Arian a Phensiynau), Llyr Randles (Caerdydd), Liz Lambert (Cyngor Caerdydd), Matt Copeland (Gweithredu Ynni Cenedlaethol - NEA), Mike Potter (NEA), Steffan Evans (Sefydliad Bevan), Natasha Wynne (Marie Curie), Owen Thomas (John Griffiths AS), William Jones (CAB), Lindsey Kearton (Cyngor ar Bopeth Cymru), Rhiannon Phillips (Llywodraeth Cymru), Meilyr Thomas (Cyngor Gwynedd), Julie James AS (Gweinidog Newid Hinsawdd)

Ymddiheuriadau

Sioned Williams AS, Delyth Jewell AS, Peredur Owen Griffiths AS, Bethan Sayed (Climate Cymru)

Crynodeb o'r drafodaeth

1. **Croeso a chyflwyniad (Mark Isherwood AS, Cadeirydd y Grŵp Trawsbleidiol)**
    a. Croesawodd y Cadeirydd bawb a oedd yn bresennol, a darparodd drosolwg o agenda'r cyfarfod.
    b. Cytunwyd ar y cofnodion fel cofnod gwir a chywir gan y Grŵp Cynigiwyd gan Becky Ricketts, eiliwyd gan Crispin Jones.
2. **Diweddariadau (Ben Saltmarsh, Gweithredu Ynni Cenedlaethol (NEA))**
    a. Rhoddodd ddiweddariad ar gyflwr presennol biliau ynni a allai fod 80 y cant yn uwch na lefelau biliau cyn yr argyfwng. Er gwaethaf y gostyngiad diweddar yn y cap prisiau, ni fydd llawer o ryddhad i deuluoedd, yn enwedig gyda diwedd y cynlluniau cymorth gan y Llywodraeth yn ddiweddar. Tynnodd sylw hefyd at yr angen am ragor o gefnogaeth wedi'i thargedu y gaeaf hwn, yn ogystal â help i ad-dalu dyledion ynni a'r angen am dariff cymdeithasol o fis Ebrill 2024 ymlaen.
    b. Roedd diweddariad hefyd am osodiadau gorfodol mesuryddion rhagdalu yng Nghymru yng ngoleuni Cod Ymarfer newydd gan Ofgem, ac ymgynghori agored ar gyfer ei gynnwys yn yr Amodau Trwydded Cyflenwyr.
    c. **Sesiwn holi ac ateb**

i. Amanda Ellis (Heledd Fychan AS): Oes gennych chi unrhyw ffigurau ar gyfer dyled tanwydd ar gyfer Cymru yn unig?
    1. Yn anffodus, mae amcangyfrifon yr Ymddiriedolaeth Cynghori Ariannol ar draws y DU yn unig. Fodd bynnag, mae Cyngor ar Bopeth Cymru yn cadw dangosfwrdd Costau Byw wedi'i ddiweddaru, gyda data lefel Cymru yn seiliedig ar y problemau y mae eu cleientiaid yn eu hwynebu.

ii. William Jones, Cyngor ar Bopeth Ceredigion: A all Ben roi rhagor o wybodaeth am y tariff cymdeithasol a pha fudd y gall ei ddarparu?
    1. O safbwynt NEA mae yna ychydig o egwyddorion allweddol ar gyfer tariff cymdeithasol, gan gynnwys bod angen iddo fod yn rhatach, bod angen iddo fod yn orfodol ac yn gyson ar draws cyflenwyr, mae angen iddo gael ei ariannu'n awtomatig ac yn ddelfrydol drwy'r system drethu yn hytrach na'i roi ar filiau. Rydym yn disgwyl ymgynghoriad ar hyn yn fuan gan Lywodraeth y DU.

iii. Meilyr Tomos, Cyngor Gwynedd: Oes gennym ni ddarlun llawn o ran niferoedd sydd ar fesuryddion rhagdalu mewn ardaloedd penodol?
    1. Mae cyflenwyr yn darparu data i Ofgem ar hyn, sydd wedi'i ddadgyfuno yn ôl cenedl, ond ychydig iawn o hwn sy'n cael ei gyhoeddi ar lefel genedlaethol. Mae trafodaethau'n parhau rhwng Llywodraeth Cymru ac Ofgem i ryddhau rhagor o'r data hwn. Dywedodd Matt Copeland (NEA) hefyd y gellir dod o hyd i amcangyfrif o nifer y mesuryddion rhagdalu traddodiadol sy’n bod ar lefel awdurdod lleol yn y data sy'n ymwneud â Chynllun Cefnogi Biliau Ynni Llywodraeth y DU, a bydd NEA yn dosbarthu linc i’r Grŵp hwn.

iv. Sam Ward (Hinsawdd Cymru): Beth sy'n cael ei wneud i ddod â'r loteri cod post i ben o ran biliau ynni?
    1. Mae'r taliadau sefydlog ar y lefelau uchaf yng Ngogledd Cymru - tua £100 yn fwy os ydych ar fesurydd rhagdalu na’r hyn ydyw yn Llundain. Fodd bynnag, mae'r premiwm rhagdalu (o'i gymharu â dulliau talu eraill) bellach yn sero tan fis Ebrill 2024 a dylid gwneud hyn yn barhaol. Erys premiwm ar gyfer cwsmeriaid credyd safonol.

v. Ben Coates, Asthma + Lung UK Cymru: A oes unrhyw fwriad gan Ofgem i ddarparu arweiniad cliriach ar ba amodau sy'n dod o dan y categorïau Risg Uchel a Risg Canolig sy'n ymwneud â gosodiadau rhagdalu dan orfod?
    1. Rydym yn deall y bydd Ofgem yn debygol o gynnwys rhagor o fanylion am hyn yn ei ganllawiau cysylltiedig (yn hytrach nag mewn Amodau Trwydded), a fydd yn rhoi hyblygrwydd iddynt ei newid yn gyflymach os oes angen.

3. **Julie James AS (y Gweinidog Newid Hinsawdd)**
    a. Rhoddodd y wybodaeth ddiweddaraf am y Rhaglen Cartrefi Cynnes a sut mai'r cynllun newydd a arweinir gan y galw fydd y prif fecanwaith yng Nghymru i fynd i'r afael â thlodi tanwydd. Gan adeiladu ar y datganiad polisi diweddar, amlygodd y Gweinidog sawl pwynt allweddol gan gynnwys:
        i. Mae Llywodraeth Cymru yn parhau i fynnu newidiadau systemig gan Lywodraeth y DU
        ii. Mae Llywodraeth Cymru yn ceisio cydbwyso helpu pobl gyda'u biliau tanwydd a mynd i'r afael â'r argyfwng hinsawdd, gyda dull gweithredu cyntaf ar gyfer y cartrefi gwaethaf ar gyfer ffabrig a charbon isel mewn cartrefi yn gyntaf.
        iii. Mae Llywodraeth Cymru wedi gwrando'n astud ar randdeiliaid ynghylch cymhwysedd ar gyfer y cynllun newydd ac wedi gosod trothwy incwm isel yn hytrach

na budd-daliadau prawf modd, gan drin cartrefi ag EPC o E neu is (wedi'i ymestyn i D ar gyfer aelwydydd â chyflwr iechyd cydnabyddedig)

iv. Bydd darpariaeth ar gyfer adeiladau gyda rhagor nag un annedd (er enghraifft, blociau o fflatiau) er mwyn peidio â rhoi aelwydydd tlawd tanwydd dan anfantais sy'n rhannu adeiladau ag aelwydydd anghymwys.

v. Y dull gweithredu cyntaf ar gyfer ymdrin â ffabrig cartrefi - cyn defnyddio mesurau gwresogi ac awyru, a chaiff asesiad tŷ cyfan ei gwblhau gan aseswyr annibynnol.

vi. Defnyddio technolegau carbon isel pan fydd hynny'n gwneud synnwyr, gan ddisodli boeleri sy'n nesau at ddiwedd eu hoes gyda dewisiadau eraill carbon isel fel pympiau gwres pan fydd hynny'n gost effeithiol, neu drwsio boeleri i ymestyn eu hoes tra bod yr effeithlonrwydd thermol yn cael ei uwchraddio gyntaf pe bai'r costau yn cynyddu'n ormodol. Bydd pympiau gwres hybrid a systemau cymunedol hefyd yn cael eu hystyried.

vii. Bydd cartrefi sydd wedi cael cymorth drwy gynllun blaenorol hefyd yn gallu gwneud cais eto os ydynt yn parhau mewn tlodi tanwydd ac yn bodloni'r meini prawf cymhwysedd.

viii. Mae Llywodraeth Cymru hefyd yn awyddus i ysgogi datblygu sgiliau a'r gadwyn gyflenwi yn y sector, gan ddarparu rhywfaint o arian i gontractwyr ddysgu/wella eu sgiliau. Bydd y gwaith hefyd i Safonau PAS a bydd modd cael sicrwydd ynglŷn â'r gwaith os nad yw i'r safon sy'n ofynnol.

ix. Er bod hwn yn gynllun sy'n cael ei arwain gan alw, nid yw Llywodraeth Cymru yn atal elfen sy'n seiliedig ar ardal. Ni fydd hynny ar gael i ddechrau, ond mae Llywodraeth Cymru yn gwneud gwaith cwmpasu ar yr un peth.

x. Ni fydd bwlch yn y cynllun - mae'r cynllun Nyth presennol wedi'i ymestyn ac mae Llywodraeth Cymru'n gobeithio y bydd yr un newydd ar gael mor gynnar â phosibl ar gyfer y gaeaf.

b. **Sesiwn holi ac ateb**

i. Mark Isherwood AS (Cadeirydd): Pa mor debygol yw y bydd y cynllun wedi'i sefydlu cyn y gaeaf?

    1. Eglurodd y Gweinidog ei bod yn anodd iawn dweud ar hyn o bryd a bydd yn dibynnu ar ganlyniad y caffael, pwy yw'r contractwyr, a faint o offer y mae'n rhaid iddynt gael gafael arnynt.

ii. William Jones (CAB): A fydd cyfle i gael rhagor o waith ar ffenestri y tu hwnt i waith atgyweirio sylfaenol?

    1. Bydd drysau a ffenestri newydd mewn cartrefi tanwydd gwael yn cael eu hystyried pan fyddai peidio â gwneud hynny yn effeithio'n sylweddol ac yn andwyol ar fudd y gosodiad newydd.

iii. Meilyr Tomos, Cyngor Gwynedd: Sut bydd yr iteriad newydd o Nyth yn cydblethu ag ECO4?

    1. Bydd Llywodraeth Cymru yn sefydlu'r hwb cyngor cyn gynted â phosibl er mwyn galluogi pobl i gael cyngor da ar yr hyn y mae ganddynt hawl iddo a pha gynllun sydd fwyaf priodol ar eu cyfer. Gall Rhiannon Phillips roi rhagor o wybodaeth am hyn ar wahân.

iv. Cara Holmes (Cyngor ar Bopeth): Beth yw'r costau yr ydych yn eu disgwyl ar gyfer pob cartref?

    1. Dyma'r dull cyntaf gwaethaf, sef cael y bobl yn y tai gwaethaf i'r sefyllfaoedd gorau, wedi'i fodelu ar gefnogi 11,000-12,000 o aelwydydd.

v. Roedd Crispin Jones, Gwerin Management: yn croesawu dull Llywodraeth Cymru o ddefnyddio dulliau egwyddorol PAS2035, yn hytrach na dull sy'n cydymffurfio'n llawn, o ystyried y costau dan sylw.
    1. Cadarnhaodd y Gweinidog fod hynny'n gywir. Nid oedd Llywodraeth Cymru eisiau 'lledaenu'r jam mor denau â phosibl' os nad yw'n golygu mynd i'r afael â'r problemau mewn gwirionedd.

vi. Steffan Evans (Sefydliad Bevan): A fydd camau ar waith i uwchraddio'r trothwy incwm isel yn unol â chwyddiant?
    1. Bydd trothwy incwm isel i ganiatáu rhagor o hyblygrwydd. Croesewir safbwyntiau gwahanol drwy Rhiannon, nawr a phan fydd y cynllun yn weithredol.

vii. Becky Ricketts (Gofal a Thrwsio): A fydd y trothwy incwm isel ar sail net?
    1. Yn bendant. Rhowch eich barn. Nododd y Gweinidog hefyd, ar wahân i'r cynllun hwn, fod Llywodraeth Cymru yn awyddus i ddod o hyd i ffyrdd o helpu pobl sy'n gyfoethog o ran asedau ac yn dlawd o ran arian parod, e.e., drwy fenthyciadau, neu godi tâl tir ar y cartref efallai, ac yn y blaen.

viii. Natasha Wynne, Marie Curie: Pa sgôp sydd yna i ehangu'r ystod o gyflyrau iechyd ym meini prawf cymhwysedd y cynllun, yn enwedig o ran salwch terfynol?
    1. Gellir codi hyn ar wahân gyda thîm y Gweinidog.

ix. Matt Copeland (NEA): Beth allwn ni ei ddysgu o gynlluniau Lloegr, nad ydyn nhw'n cynnwys cyllid ar gyfer costau ategol?
    1. Bydd gwaith galluogi yn cael ei gynnwys, hyd at derfyn ac mae'r Gweinidog yn awyddus iawn i barhau â'r sgwrs ynghylch pa opsiynau eraill a allai fod ar gael i Lywodraeth Cymru i gynorthwyo'r rhai sydd angen rhagor o gymorth.

x. Llyr Randles (Cyngor Caerdydd): Sut mae 'cost effeithiol' yn cael ei ddiffinio wrth benderfynu a ddylid gosod technolegau carbon isel?
    1. Edrychir ar gost-effeithiolrwydd gosod a chost rhedeg y system, gan nad yw'r cynllun am wthio unrhyw un ymhellach i dlodi tanwydd.

4. Trafodaeth y Grŵp

a. Ben Saltmarsh, NEA: Roedd yn croesawu ffurf y cynllun newydd, sy'n adlewyrchu barn Clymblaid Tlodi Tanwydd Cymru i raddau helaeth, yn enwedig o ran y ffocws ar ragor o ôl-osod ar gyfer y rhai lleiaf abl i dalu. Mae yna rai manylion allweddol i'w cadarnhau o hyd, fel yr amlygwyd yn y cyfarfod hwn, y crynhodd Ben hwy.

b. Rhiannon Phillips (Llywodraeth Cymru): Ailadroddodd Rhiannon mai dyma'ch amser i ddweud wrthym, gan ein bod yn gweithio'n gyflym i gwblhau'r dogfennau tendro. Bydd angen i unrhyw beth pellach ddod i law o fewn yr wythnos nesaf i ddylanwadu ar y cynllun.

c. William Jones (CAB): A fydd modd ymgynghori ar y trothwy incwm isel? Ac a fydd argaeledd ffenestri fel mesur yn cael ei nodi'n benodol yn y contract?
    i. Rhiannon Phillips (Llywodraeth Cymru): Ni allwn gynnal ymgynghoriad cyhoeddus oherwydd bod amser yn brin, ond rydym yn croesawu unrhyw sylwadau pellach gan y grŵp o fewn y dyddiau nesaf.

d. Cara Holmes (Cyngor ar Bopeth): A fydd pwyntiau adolygu yn cael eu cynnwys yn y contract i wneud newidiadau i'r cynllun os oes angen?
    i. Rhiannon Phillips (Llywodraeth Cymru): Bydd rhai pwyntiau gwerthuso a rhai chyfnodau egwyl yn y contract. Nid cynllun i ddisodli boeleri gyda rhagor o foeleri yn unig fydd hwn. Byddai'n well gennym, er enghraifft, atgyweirio'r ased os oes angen ac yna gosod pwmp gwres pan allant ei weithredu'n gost effeithiol.

e. Mark Isherwood AS (Cadeirydd) Pa ddewisiadau amgen sy'n cael eu hystyried mewn cartrefi nad ydynt yn addas ar gyfer technolegau carbon isel?
    i. Rhiannon Phillips (Llywodraeth Cymru): Bydd pob eiddo yn cael ei drin yn unigol gan aseswr. Yr asesydd fydd yn argymell pa gamau sydd ar gael i bob cartref penodol.
f. Sam Ward (Hinsawdd Cymru): Mynegwyd pryder nad oes gan bob aseswr yr hyfforddiant, yr arbenigedd na'r wybodaeth i wybod pa mor effeithiol y gall technolegau carbon isel fod. Mae angen iddynt hefyd fynd ar daith.
    i. Rhiannon Phillips (Llywodraeth Cymru): Bydd angen achrediad gan aseswyr i sicrhau eu bod yn deall yr ystod o dechnolegau ac adeiladau yr ydym yn delio â nhw i roi'r cyngor cywir yn yr amgylchiadau hynny.
g. Meilyr Tomos, Cyngor Gwynedd: A fydd yr aseswr yn cyhoeddi EPC fel rhan o'r asesiad, os nad oes gennych un eisoes?
    i. Rhiannon Phillips (Llywodraeth Cymru): Ie, ochr yn ochr ag argymhellion o ran pa waith sydd ei angen i godi'r safon.

5. Cyflwynodd **Becky Ricketts (Gofal a Thrwsio Cymru)**
a. adroddiad ar gyflwr tai pobl hŷn yng Nghymru a gwaith Gofal a Thrwsio Cymru sy'n cefnogi ei sylfaen cleientiaid, sydd bron yn ddi-eithriad yn hŷn ac yn wynebu’r pwysau o fyw ar bensiynau annigonol mewn cartrefi hŷn, ynni aneffeithlon.
b. Sesiwn holi ac ateb
    i. Mark Isherwood (Cadeirydd): A oes unrhyw gynnydd o ran cyfeirio pobl tuag at wasanaethau fel Gofal a Thrwsio Cymru o wasanaethau iechyd a phwyntiau mynediad eraill?
        1. Mae Gofal a Thrwsio Cymru wedi gweld cynnydd yn nifer yr atgyfeiriadau gan feddygon teulu a therapyddion galwedigaethol, ond mae'r rhan fwyaf o gleientiaid yn tueddu i ddod drwy negeseuon llafar, neu drwy gyfrwng taflenni mewn meddygfeydd, ac ati.
    ii. Amanda Ellis (Heledd Fychan AS): Ydych chi wedi gweld mwy o atgyfeiriadau yn dod o ysbytai?
        1. Roedd gan Gofal a Thrwsio Cymru brosiect 'Ysbyty i Gartref Iachach' sydd bellach wedi'i ymgorffori yn eu hadnoddau BAU, fel y gall Gweithiwr Achos archwilio cartref rhywun sy’n barod i’w ryddhau o’r ysbyty i glirio unrhyw beryglon amgylcheddol a allai fel arall eu hatal rhag gallu mynd adref. Fodd bynnag, nid yw pob ysbyty yn gwirio'n rheolaidd neu'n gallu blaenoriaethu hyn.

6. Diwedd
a. Bydd NEA yn dosbarthu sleidiau, ochr yn ochr â linc i ddata'r Cynllun Cymorth Biliau Ynni, a manylion cyswllt swyddogion Llywodraeth Cymru ar ôl y cyfarfod. Mae'r cyfarfod nesaf yn debygol o gael ei gynnal tua diwedd y flwyddyn galendr hon.
b. Diolchodd Mark Isherwood AS i bawb am eu presenoldeb a'u cyfraniadau.